

העם

דרושה: קרן ברזל

בה בשעה ששר המסחר והתעשייה החליט, כדבריו בכנסת, לשים קץ לספרות הפרינוגרף פית (שרוב תושבי ישראל שמעו אודות קירי מה לראשונה מפי השר) היתה הממשלה עסוקה בצעירה בלתי מכוסה אחרת. היתה זאת הלירה הישראלית.

האיש הפשוט ברחוב התגבר על המניקה היראשונה, התורגל לרעיון שהממשלה עלולה להחליף את לירותיו ואולי גם להפקיע חלק מהן. הוא הוסיף לקנות את כל אשר בא לידו, לא חשוב כל כך מה. בעוד שסחורות רבות נשארו יציבות, מפני שלא עלה על דעת איש לנגוע בהן (מפני שגם שכנו לא עשה זאת) התנפלו בעלי החסכונות הקטנים על כמה סחורות, כגון זהב, שמחירו קפץ מעלה מעל להקונים התמימים לא העלו על דעתם, כמובן, שלמחרת יום הדיבולאציה יתמוטטו גם המחירים הספסריים האלה, וכי עלולים הם לגלות שהפסידו יותר בסחורות מאשר היו מפסידים בכסף.

ריצה מבוהלת זו לא נגעה לספסרים המקצועיים, שמדמו מן הצד כשחיוך על פיהם, או אף השתדלו כמיטב יכולתם להגביר את השמועות כדי להרויח מן המבוכה.

אין ייצוב בלי כיסוי. גרועה מן המבוכה הכוללת החולפת ברחוב היתה המבוכה הגדולה והולכת בממשלה עצמה. מצב הדולארים (ליתר דיוק: מצב חוסר הדולארים) נראה קר דר יותר משנראה אי פעם. גם התכנית לצמצום מחזור הלירות לא יכלה לזרוע צויר על ידי פצע: בהעדר כיסוי אמיתי, לא ייתכן ייצוב המטבע. כיסוי רציני, פירוש: קרן ברזל של דולארים. קרן כזאת לא תימכן בשום הענין נקה מוגבל (ראה הלוח) וכשחסרים דולארים אף להוצאות השוטפות הדורפות ביותר.

בהעדר כיסוי חומרי, החלו תהים על ידי אפשרות של כיסוי נפשי. השמועות על תכנית היות הממשלה להרחיב את עצמה, לפנות מעט מקום על כסאות הממשלה המרופים ורוק לפרץ ברנשטיין ולמשה סנה, או להשייפיה למפלגות התגברו שוב. אושרו בחצי פה על שורות האופוזיציה, הוכחשו בפה מלא על ידי עקיבא גוברין, המצליף הענק של מפא"י בכנסת.

איש לא חשד במפא"י שתותר בקל על חלק משלטונה. עצם הפענתן של שמועות מסוג זה בא להוכיח את הנוצמה הבלתי רגילה של המשבר הכלכלי הנוכחי. אולם צירי ניקאים גילו הסבר אחר: גם במשבר הנוכחי לא תותר מפא"י על שלטונה אלא להיפק, תשתדל להפיק ממנו תועלת. כל השמועות על הרחבת הקואליציה לא באו אלא להטיל אימה על השותפים הדתיים, להניע אותם לותר כמה ויתורים נוספים למפא"י.

עליה

איש לא קמרג

כאשר שמעו פקיד הסוכנות על ההתפרצות בטוניסיה, עלתה בלבם, כמעט באופן אוטומטי, המסקנה שיש להביא לארץ במהירות האפשרית את 100 אלף יהודי המדינה.

יהודים אלה, הצופים ברובם בגיטאות אפלים בערים הגדולות, נמקים ברמת מחיה תת-אנושית, יהיו בלי כל ספק הקורבנות הראשי שונים של הנחשול הלאומני החדש שהציף את הארץ (ראה במרחק) וכל פשרה אפשרית בין הצרפתים והטוניסאים עלולה להיכתב על עורם.

ישנם תקדימים רבים המלמדים מה יש לעשות במקרה כזה. יהודי לוב הובחלו לארץ בימים האחרונים לפני שהמדינה זכתה לעצמאות (האמתית או המדומה). רבים מיהודי עיראק הובאו לארץ במהירות שהיתה ראויה לעליבה, כאשרעו הפרעות הגדולות במדינה. בכל מקום (מלבד במצרים) הוצאו היהודים והועלו לארץ כשאינם עליהם הנחשול הלאומני הערבי, והם השאירו אחריהם, להגנת בני המקום, רכוש עקום שאי אפשר היה לטלטלו או למכרו, ברגעי הבהלה, במחירי האמת.

בכל המקרים האלה לא העז איש במדינת ישראל לפקפק בחובה האנושית והלאומית להציל את היהודים הנחונים בסכנה. אף כי ישנם ביישוב אנשים רבים הסבורים בסתר שיש להפסיק (או בהגדרה עדינה יותר: "ל"תכנן") את העלייה, הרי גם הם לא מצאו עוז בנפשם ולומר זאת בגלוי בשעה שהמדובר ב"קייבוצים יהודיים אשר סכנת כלייה גופנית מרחפת מעל לראשם. אפילו הממשלה, כאשר נאלצה לא מכבר להודיע שהיא שמה קץ לעליית העלייה הבלתי מוגבלת על חשבון המדינה או הסוכנות, הוציאה במפורש מכלל זה את עלייתם של יהודים הנחונים בסכנה.

פרס תמורת פרעות

הקול הגלוי הראשון שערער על עקרון זה, הוא נשמע במקום החשוב ביותר בעתון חשוב למדי: מאמר ראשי של הארץ. המאמר, שנכתב כנראה על ידי ד"ר שלמה ולטר ("פולסי") גרוס, היסטוריון מקצועי חנוך גרמניה ומחבר רוב המאמרים הראשיים של הארץ, משקף בלי ספק את דעתו של הרשום שוקן, בעל העתון ועורכו. אומר הארץ: "יש ראל הרגילה את הערבים שהם זוכים בפרס, בצורת רכוש יהודי נטוש, תמורת פרעות ביהודים. אם נביא לארץ את המוני היהודים של טוניסיה, שאולי אין סכנה כה חמורה שנקפת להם, יסכן תקדים נוסף זה את תמי היהודים בשאר ארצות האיסלאם.

אולם הטענה האמתית של הארץ טמונה בטענה אחרת: אין ביכולתה הכלכלית של המדינה לכלכל את היהודים הנוספים, יהודי אמריקה לא ישלמו עבור קליטתם של יהודים שיפקירו את רכושם בטוניסיה.

למחרת יום פרסום המאמר ציפו קוראים רבים לגל של הגבות רועשות, התקפות סורעות, קיטרוג זועם, בדומה להגבות על מאמרים יוצאי דופן קודמים של הארץ. היה זה אחד מאותות הזמן שבינואר 1952 לא קרה שום דבר מעין זה. העתונים האחרים ציינו את דעת הארץ, נמנעו כמעט לחלוטין מהגבה.

כמאמר למחרת נליאת ראשי הסוכנות היהודית ב-29 ליוני 1946, בו גוננו וכסדרות המאמרים על העולים החדשים ואי-קליטתם במדינה.

מנגנון

אב מפרנס את בנו

"מה לעשות? ה'הלונן פקיד ממשלתי גבוה לפני חברו, 'משכורתי איבדה את כל ערכה עקב האינפלציה הדהרת ומציעים לי עבודה פרטית בתשלום כפול מזה שאני מקבל עכשיו. כיצד אני יכול לצאת מהמשרה הנמשלת תחת?"

השיב חברו קצרות: "התפטר וקח את העבודה הפרטית!" אולם פקידים אחרים הת-

אוגנדה, טנגניקה) בנו למדינה האם כאשר התחננה (בסתיו 1951) על הקצבת בשר מאר-גנטינה. המתישבים סברו כי בעידוד קטן ובי שיפור קשרי התחבורה היו יכולים להצניף את אנגליה בבשר, ביצים וחמאה.

אנגליה לא הגיבה במיוחד. מי שהיה ראש מטה אצ"ל וחבר הכנסת הראשונה מטעם חרוון, יעקב מרידור, סבר אחרת, בחשך עם המזרח אפריקאים. הוא בחר בחבש, הקרובה יותר לישראל (2000 ק"מ לאילת) כעורף כל-כלי היכול לספק רבים ממוזנות ישראל תמורת רכישת מוצריה התעשייתיים.



מנהל ההענקה ברום מקידיניא

או ש... או ש...

בחבש נשחטים מדי שנה מיליוני ראשי בקר כדי שחיות הגינגל תאכלנה את בשרם, תשארוה את עורותיהם לחבשים. ההסבר: אין החבשי יכול להעביר את בקרו לערים הרחוקות לעתים כדי 1000 ק"מ מביתו, על מנת למכרם לטוחים הארמנים והיחונים. הוא מסתפק בהובלת העורות ומכירתם.

פתרונה של מרידור: הקמת חברה יש-ראלית חבשית שתפתח בית-חרושת לשימור ריבשר בחבש. 200 עד 300 ראשי בקר יישחטו ליום, בשרם ישומר ויזין את אוכלו-סית ישראל. דמם ירוכז, ייובש, ישמש זבל לפרדסי ישראל. עורותיהם יעובדו במפעל בורסקאות שיוקע עליוני החברה בחבש, יישלחו לישראל לייצור נעליים שבגלל מחיר עורותיהם הנמוך יוכלו לתחר גם בשוקי-חוץ. המעגל ייסגר כאשר תמורת הנעליים עשו יית עור הבקר החבשי תרכש ישראל פחים לשימורי הבשר, תפריש את עורף המטבע הנור לתשלום הבקר החבשי.

דוגמה אחרת: עיבוד הצמר הגולמי החבשי בישראל, מכירתו כמוצרים מוגמרים בח-בש, כשעורף האריגים ילביש את אוכלוסיית ישראל. לפי אותה שיטה הציע מרידור לע-בור מסוכר חבשי לשוקולדה הישראלית.

כותנה, חיטה, גריעיני שמן, קפה, דבש ובי-צים הם חומרי גלם חבשיים שראש מטה אצ"ל לשעבר היה רוצה להחליף באריגים ישראלים, ריבות, מיצים, מוצרי מותרות ויניות (אומר מרידור: "האינטליגנציה הח-בשית אוהבת משקאות!")

אולם מרידור בעל המעוף לא הסתפק בכך, רואה אפשרות רחבה נוספת: גייס חבש, היילה סלסה, הושיב בארצו, לאחר שהוחזרה לו על-ידי האנגלים שכבשוה מהאיטלקים, 1000 מומחים שבדיים המשקמים את ארצו. ההסבר ללאום המומחים: הם חסרים שאי-פות כיבוש מדיניות. אומר מרידור: גם ישראל יכולה להציע אותו דבר לחבש, שי-קום ללא שיעבוד.

הממשלה

לחבית דרושה תחתית

כמאכלים טעימים, המגיעים מצלחות שור-נות אל אותה הקיבה, כן היו מגיעים הדו-לארים של מדינת ישראל ממגשים שונים אל אותו כיס — כיסו הגדול של האוצר שהיה מחליט מה לעשות (ובעיקר מה לא לעשות) בהם. אם באו מן המגבית או מאגרות העצ-מאות, מן הבנק (האמריקאי) ליצוא או מהא-רי טרונון עצמו — לא היה הבדל בין דולאר ודולאר, או כן, לפחות, היה נדמה.

כשהחליט הקונגרס להעניק למדינת ישראל את ההענקה האחרונה, נשמו אליעזר קפלן ודוד הורוביץ לרוחה. אמנם לא היה זה מס-פיק — והרי מספיק אין בכלל — אבל היה

פטרון משניות, ממשה בלי שנאלצו לקחת, לאחר מכן, עבודה פרטית. אחד מהם היה סטניצקי עליו סיפר השבוע ד"ר מבקר ה-מדינה אשר קטעים ממנו החלו מתפרסמים בעתונות.

סטניצקי, לשעבר מנהל אגף התעשיות הק-לות, התפטר אמנם, אך קודם לכן הוציא מ-ספר רשימות יבוא על שם אביו "שמכר את הסחורות ברבבות לירות, הבטיח בכך פרנסה מספקת לבנו מתוסרי-העבודה.

פקיד מרושין

מנהל מחלקת האופנה שלידי משרד המסחר והתעשייה, לוי, עזב את תפקידו, פתח לו עסק פרטי. לפי השמועות היתה סיבת התפ-טת רותו נעוצה בחילוקי דעות בינו לביין שר משרדו, דב יוסף, על רקע ניהול המחלקה.

אולם ליוודי דבר נראה היה שהיחסים לא היו חריפים כל כך למרות הכל. ההוכחה: לוי עזב את המחלקה כשבידו רשיון לפתיחת חנות למוצרי הלבשה, רשיון לרכישת בדים וגם רשיון לאשראי לנקודות הלבשה.

המומחה ה-125

עם שוך הקרבות פטט רבי-אלוף יעקב דורי את מדי הרמטכ"ל, מונה ראש אגף המדע במשרד ראש הממשלה. זמן קצר לאחר מכן הגיע למסקנה ההגיונית שמוסדות המ-דינה הצעירה אינם יכולים לפמוך על מומ-חים ישראלים בלבד. היה צורך, לדעתו, בגיוסם של מומחים בעלי-שם מכל ארצות העולם כדי לשפר את יעילותם של משרדי הממשלה השונים.

רבי-אלוף דורי המליץ לפני ראש הממשלה על הקמתו של מדור לגיוס מומחים, שהחל מתארגן לפני כשנה, כאחת משלוחותיו של אגף המדע. המדור הוא עוֹדנו הצנוע וקטן-ההוצאות שבמדורי משרד ראש-הממשלה, מסתפק בשלושה משרדים מצומצמים בקו-נר סוליות ישראל בניו-יורק, לונדון ופריס, בהם עובדים שבעה אנשים בלבד המסתייעים ב-שלושה חברים בקרייה.

משך חצי השנה האחרונה הצליח המדור, שעיקר מטרותו לשפר את יעילות פעולותי-הם של משרדי הממשלה לקשור קשרים רא-שונים עם 348 אנשי מדע ומומחים שהבטיחו לבוא לעזרת המדינה (תמורת תנאי חיים ר-שיכון הגונים, אותם מודא המדור). השבוע חגג המדור יובל קטן, בהגיע אר-צה המומחה ה-125, שנכנס מיד לתפקידו במשרד התחבורה.

המשק

אינטליגנציה אוהבת משקאות

מתישבי אפריקה המזרחית הבריטית (קניה,

עובדה שפורסמה לראשונה בעולם הזה.



"אני אגן על הציבור מפני הצורנגרפיה!"